

Verdriet is het ding met veren

Een fenomenologie van de rouw

prof. dr. Zeno Van Duppen

VERDRIET
IS HET
DING
MET
VEREN

MAX PORTER

Overzicht

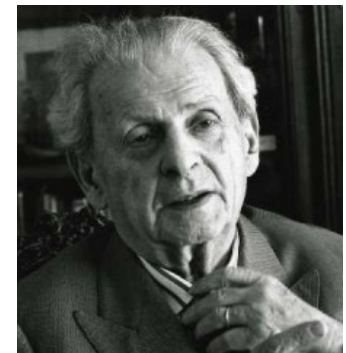
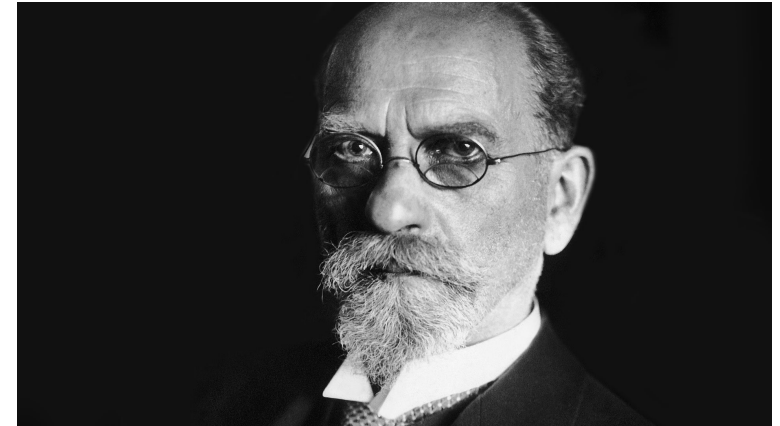
1. Fenomenologie
2. Epoché en het fenomenologisch tekort?
3. Fenomenologie van de rouw
4. Het ding met veren

1. Fenomenologie

Edmund Husserl

Wat weten we?

De fenomenen zelf

1. Fenomenologie

Karl Jaspers

‘Geisteskrankheiten sind Gehirnkrankheiten’

vs.

Psychoanalyse en haar ‘grenzeloos verstaan’

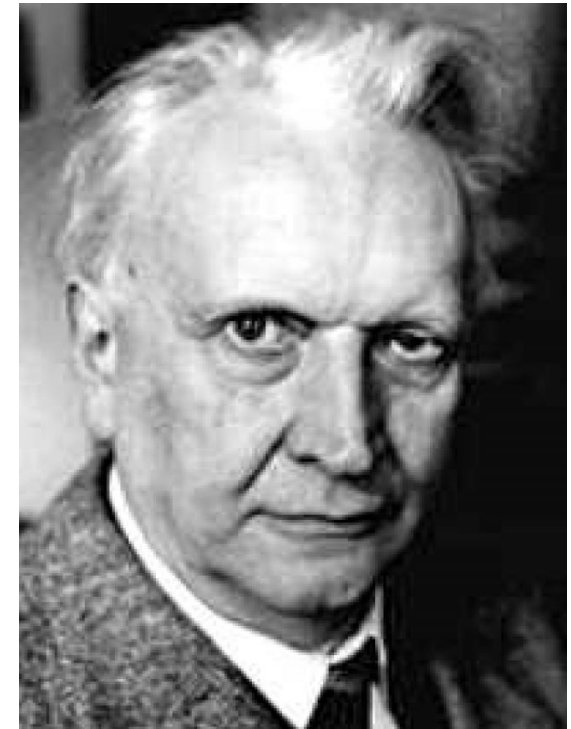
Een wetenschappelijke methode voor de psychiatrie?

Verstehen en Erklären: de psyche van de psychiatrie

Epoché: vooroordeel, causaliteit, etiologie

Eerste-persoons ervaring

Vorm vs. inhoud

2. Epoché en het fenomenologisch tekort

Enkel de fenomenen van tel?

The Phenomenology of Psychosis: Considerations for the Future.

Zeno Van Duppen & Jasper Feyaerts - 2021 - *Philosophy, Psychiatry, and Psychology* 28 (3):277-279.

Wat met psychose, de omgeving, de realiteit?

Schizophrenia in the World: Arguments for a Contextual Phenomenology of Psychopathology.

Elizabeth Pienkos - 2020 - *Journal of Phenomenological Psychology* 51 (2):184-206.

2. Epoché en het fenomenologisch tekort

Wat met rouw?

Hoe bestudeer je de rouw als je de werkelijkheid van het verlies opschort?

Schiet de fenomenologie te kort?

3. Fenomenologie van de rouw

Thomas Fuchs

- pijn, amputatie – intercorporealiteit en dyadisch lichaam: body memory
- afwezigheid in de gedeelde ruimte
- achtergrond van tekort, verlies, isolatie

- de ander en het zelf: uitgebreid en verwevend

Depressie: het zelf krijgt de schuld niet langer gedragen

Identificatie ('in mij') en representatie ('in de wereld')

symboliseren, rituelen, vertellen

Presence in Absence. The Ambiguous Phenomenology of Grief.

Thomas Fuchs - 2018 - *Phenomenology and the Cognitive Sciences* 17 (1):43-63.

3. Fenomenologie van de rouw

Matthew Ratcliffe:

- af- en aanwezig
- de wereld als oneindige verzameling dingen

Verschil met depressie?

- toegang tot een systeem aan mogelijkheden
- een sfeer van toekomstigheden vs. toekomst zelf
- dynamiek van perspectieven op verleden en heden
- verbinding blijft mogelijk: een onderhandeling van verlies
zoeken, horen, jij bent er nog

Ratcliffe, Matthew James orcid.org/0000-0003-4519-4833 (2019) The Phenomenological Clarification of Grief and its Relevance for Psychiatry. In: Oxford Handbook of Phenomenological Psychopathology. Oxford: Oxford University Press , pp. 538-551.

VERDRIET
IS HET
DING
MET
VEREN

MAX PORTER

4. Het ding met veren

Vader

Vier of vijf dagen na haar dood zat ik in mijn eentje in de woonkamer me af te vragen hoe het verder moest. Ik stommelde wat rond, wachtend tot de schok zou wijken, wachtend tot er iets van structuur zou opdoemen uit de quasi geregeldheid waarin de laatste dagen waren verstreken. Ik voelde me gesloopt. De kinderen lagen te slapen. Ik dronk. Ik rookte sjekkies uit het raam. Het voornaamste gevolg van het feit dat zij er niet meer was, bedacht ik, was misschien wel dat ik voortaan alleen nog maar aan het regelen zou zijn, alleen nog maar bezig lijstjes op te stellen en clichés van dankbaarheid uit te delen, machinaal dagindelingen te bedenken voor kleine kinderen zonder mama. Rouw voelde als iets uit een vierde dimensie, abstract, vagelijk vertrouwd. Ik had het koud.

De vrienden en familieleden die waren blijven hangen om te troosten waren naar huis gegaan naar hun eigen levens. Toen de kinderen naar bed waren had het huis geen betekenis meer. Niets bewoog.

4. Het ding met veren

Jongens

We kregen alle drie altijd van mama op ons kop als we tandpastavlekken op de spiegel maakten.

Een paar jaar lang maakten we vlekken en spuugden en borstelden expres heel wild en onze spiegel zat onder de witte spatten en we schiepen er allemaal een heimelijk plezier in.

Op een dag maakte papa de spiegel schoon en we waren het er allemaal over eens dat het er perfect uitzag.

We gedroegen ons op meer manieren slordig. We piesten op de wc-bril. We lieten de laden openstaan. We deden dat soort dingen om haar te missen, om naar haar te blijven verlangen.

4. Het ding met veren

Jongens

Er waren eens twee jongens die expres dingen over hun vader verkeerd onthielden. Dan voelden ze zich beter als ze soms dingen vergaten over hun moeder.

Er werd in hun gezinnetje veel tegen elkaar weggestreept. Een van de jongens droomde dat hij zijn moeder had vermoord. Hij controleerde of het niet waar was, en daarna stopte hij een kostbare zilveren opscheplepel die zijn vader had geërfd in de vuilnisbak. Er werd ontdekt dat de lepel weg was. Hij voelde zich beter.

Een van de jongens raakte het gekoesterde briefje met 'succes' erop kwijt dat zijn moeder in zijn lunch-trommeltje had gestopt. Hij huilde, alleen op zijn kamer, en daarna gooide hij een autootje naar zijn vaders ingelijste Coltrane-poster. Het glas brak. Hij voelde zich beter. De vader veegde plichtsgetrouw de scherven bij elkaar en begreep.

Er waren in hun gezinnetje vele straffen en aannames.

4. Het ding met veren

Kraai

(...)

Sommige vaders doen zus, andere zo. Sommige eeuwig
kwaad, anderen meestal best lief.
Bekapt, geknot, was het ooit anders? Elastiek knapt,
een proest en een nies en weg zijn we.
Tot de stronk teruggesnoeid om beter te gaan groeien.

Doorkneed waren ze, in het moeder-missen.
Het was me een waar genoegen.

Wees braaf en luister naar de vogels.

Leve de denkbeeldige dieren, de behoefte, de
ontvankelijkheid.

Wees lief en pas goed op je broer.

4. Het ding met veren

Dank voor uw aandacht
zeno.vanduppen@kuleuven.be

